

Київський національний лінгвістичний університет

Кафедра психології, педагогіки і туризму

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи туризмознавства

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Спеціальність	242 Туризм
Освітня програма	Туристичне обслуговування
Форма здобуття освіти	денна
Статус дисципліни	нормативна
Мова викладання	українська
Семестр	I
Обсяг дисципліни	кредити – 4 загальний обсяг годин – 120 аудиторна робота – 60 год., у т. ч.: <ul style="list-style-type: none"> - лекції – 28 год., - семінарські заняття – 32 год., - самостійна робота – 60 год.
Форма контролю	іспит
Пререквізити	загальні знання з історії, географії, суспільних наук. Здобувачі вищої освіти повинні знати основні географічні та історичні поняття та категорії, вміти оперувати понятійно-категоріальним апаратом, виділяти релевантну інформацію, робити висновки; володіти елементарними навичками роботи з літературними джерелами, пошуку, аналізу, систематизації та узагальнення інформації.
Постреквізити	знання, отримані у процесі вивчення дисципліни «Основи туризмознавства», можуть бути використані під час вивчення базових туризмознавчих дисциплін, зокрема таких, як: «Основи рекреації», «Географія туризму», «Організація туристичних подорожей», «Організація екскурсійної діяльності», «Спеціалізований туризм», «Організація готельного господарства», «Організація ресторанного господарства», «Туроперейтинг» та ін.
Викладач	КУЧЕРЯВА Ганна Олександрівна, кандидат географічних наук, доцент
Контактна інформація	e-mail: hanna.kucheriava@knlu.edu.ua
Дні занять	згідно розкладу занять
Консультації	згідно графіку консультацій

ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС ЗМІСТУ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Основи туризмознавства» є формування у здобувачів вищої освіти уявлення про туризм як про багатогранне явище, з'ясування факторів та закономірностей його розвитку, засвоєння понятійно-категоріального апарату, а також набуття практичних умінь та навичок, необхідних для подальшого вивчення базових туризмознавчих дисциплін.

Предметом вивчення є теоретичні основи туризму та їх практичне застосування у сфері туристичної діяльності.

Основними завданнями вивчення дисципліни є створення передумов для опанування інших нормативних та вибіркових дисциплін, зокрема ознайомлення з базовими поняттями, категоріями та дефініціями у сфері туризму, функціями і умовами розвитку туризму, його місцем в суспільстві та господарській системі.

ЦІЛІ НАВЧАННЯ

Засвоєння навчальної дисципліни «Основи туризмознавства» передбачає формування таких компетентностей: здатність комплексно розв'язувати складні професійні задачі та практичні проблеми у сфері туризму і рекреації як в процесі навчання, так і в процесі роботи, що передбачає застосування теорій і методів системи наук, які формують туризмознавство, і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов; прагнення до збереження навколишнього середовища, здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, здатність зосереджуватися на результатах при виконанні завдань та вміння їх презентувати, здатність використовувати професійну термінологію, оперувати туристичною інформацією, вести дискусію та передавати власну думку в усній і письмовій формах. Також вивчення дисципліни має на меті формування фахових компетентностей: знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності, здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій, розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем, розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів.

Програмні результати навчання, що досягаються під час вивчення дисципліни «Основи туризмознавства»: знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів; знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук; знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ; пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору; аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території; управляти своїм навчанням з метою самореалізації в професійній туристичній сфері; виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання; зосереджуватися на результатах при виконанні завдань

та вміти їх презентувати; використовувати професійну термінологію, оперувати туристичною інформацією, вести дискусію та передавати власну думку в усній та письмовій формах.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Під час вивчення дисципліни «Основи туризмознавства» здобувачі вищої освіти мають відвідувати лекційні та семінарські заняття, вчасно виконувати всі види робіт, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Відпрацювання занять, пропущених через поважні причини, відбувається під час консультацій. У разі здачі завдань (практичні роботи, індивідуальні завдання) після встановленого строку, кількість балів за їх виконання зменшується (з мах 5 б. ставиться лише 4).

Під час виконання завдань здобувачі повинні обов'язково дотримуватися принципів академічної доброчесності, а саме: самостійно виконувати всі види завдань та форми контролю; посилатися на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надавати достовірну інформацію про використані методики досліджень і джерела інформації, результати власної навчальної діяльності.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Тема 1. Теоретичні підходи до визначення поняття туризм. Визначення сутності поняття «туризм». Системний підхід до характеристики сутності туризму в економічній науці. Туризм як різновид подорожей. Туризм як складана соціально-економічна система. Туризм як вид економічної діяльності. Культурно-історичне та соціально-економічне значення туризму у розвитку суспільства. Суб'єкт та об'єкт туризму. Визначення поняття «турист». Відмінність між туристом та мандрівником. Вплив розвитку туризму на економіку країни / регіону. Туристичні мотиви. Туристичні потреби та фактори їх формування.

Тема 2. Передумови та фактори розвитку туризму. Статистичні та динамічні, екзогенні та ендегенні, екстенсивні та інтенсивні фактори розвитку туризму. Внутрішні та зовнішні фактори розвитку туризму (демографічні та соціальні зміни, стан соціально-економічного розвитку, інструменти політико-правового регулювання галузі, стан туристичної інфраструктури, попит та пропозиції на туристичному ринку, безпека подорожей). Фактор сезонності в розвитку туризму.

Тема 3. Функції туризму. Роль туризму в національній економіці. Рекреаційна, економічна, культурна, виховна, екологічна, холістична функції туризму. Роль туризму в соціально-економічному розвитку країни. Вплив туризму на розвиток суміжних галузей. Показники оцінки розвитку туризму на національному та регіональному рівнях.

Тема 4. Співвідношення туризму та рекреації в контексті дозвілля. Визначення та співвідношення понять «вільний час», «дозвілля»,

«відпочинок», «рекреація». Структура бюджету часу людини. Види діяльності, здійснювані під час дозвілля. Ознаки рекреації як складової дозвілля. Відмінності між туризмом та рекреацією, туризмом і подорожами, туризмом і екскурсіями.

Тема 5. Класифікація, види та форми туризму. Підходи до класифікації туризму. Види туризму за напрямом туристичного потоку. Виїзний, в'їзний та іноземний туризм. Види туризму залежно від засобів пересування, сезонності, терміну подорожі. Види туризму за метою подорожі. Самодіяльний та організований туризм.

Тема 6. Сутність туристсько-рекреаційних ресурсів та підходи до їх класифікації. Підходи до класифікації туристсько-рекреаційних ресурсів. Основні властивості туристсько-рекреаційних ресурсів, можливості використання для різних видів та форм туристичної діяльності. Класифікація туристсько-рекреаційних ресурсів за О. Бейдиком, І. Смалем, Й. Гілецьким. Природно-рекреаційні, бальнеологічні туристсько-рекреаційні ресурси. Природно-антропогенні туристсько-рекреаційні ресурси. Історико-архітектурні, біосоціальні, подієві та міфологічні туристичні ресурси. Поняття «супер-точка тур».

Тема 7. Туристсько-рекреаційний потенціал та особливості його оцінки. Сутність поняття «потенціал». Складові туристичної привабливості території. Поняття «туристсько-рекреаційний потенціал». Основні компоненти туристсько-рекреаційного потенціалу. Методи оцінки туристсько-рекреаційного потенціалу території.

Тема 8. Туристична інфраструктура: поняття та складові. Загальна характеристика інфраструктури туризму. Сутність та функції інфраструктури туризму. Характерні ознаки інфраструктури туризму. Склад туристичної інфраструктури: виробнича, соціальна, інформаційна інфраструктура. Складові загальної та спеціальної інфраструктури туристичного ринку.

Тема 9. Індустрія туризму та її структура. Індустрія туризму як міжгалузевий комплекс. Фактори, що впливають на розвиток індустрії туризму. Роль індустрії туризму в розвитку економіки країни. Структура та компоненти індустрії туризму. Організація і заклади туристичної індустрії (заклади розміщення, підприємства харчування, транспортні підприємства). Спеціалізовані підприємства індустрії туризму.

Тема 10. Ринок туристичних послуг. Сутність та характеристика ринку туристичних послуг. Чинники формування туристичних ринків. Класифікація та основні ознаки ринків туристичних послуг. Міжнародний та національні туристичні ринки. Сутність поняття «туристичний потік». Особливості формування міжнародних туристичних потоків. Туристичний попит та пропозиція. Статистика туризму: сутність та основні показники.

Тема 11. Основи туроператорської діяльності. Види туристичних підприємств та їх функції. Сутність та особливості туроператорської та турагентської діяльності. Особливості взаємодії туроператорів з постачальниками туристичних послуг.

Тема 12. Туристичний продукт та його складові. Визначення поняття «туристичні послуги». Сутність турпродукту. Основні та додаткові туристичні послуги. Туристсько-екскурсійні послуги та товари туристичного призначення. Етапи формування та просування турпродукту.

Тема 13. Формування міжнародної туристичної політики. Сутність міжнародної туристичної політики. Міжнародні туристичні організації. Роль і значення Всесвітньої туристичної організації у туристичній діяльності.

Тема 14. Основи туристичної діяльності та її державне регулювання в Україні. Політико-правові основи організації туристичної діяльності в Україні. Туристична політика України на сучасному етапі. Механізми державного регулювання туризму.

ВИДИ ЗАНЯТЬ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Передбачені лекційні та семінарські заняття, виконання самостійної роботи та її захист. Форма підсумкового контролю – іспит.

Під час навчання використовуються пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, частково-пошуковий, дослідницький діалогово-комунікаційний методи та метод проблемного викладу матеріалу. Семінарські заняття передбачають усне опитування, виконання письмових практичних завдань, захист індивідуальних завдань (презентацій). Самостійна робота включає у себе вивчення теоретичних питань, що стосуються тем лекційних занять за рекомендованою літературою, виконання індивідуальних завдань з метою закріплення теоретичного матеріалу. Однією з умов виконання індивідуальних завдань є дотримання принципів академічної доброчесності.

СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Система модульно-рейтингового контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти має таку структуру:

№ з/п	Форма підсумкового контролю	Види навчальної діяльності здобувача	Максимальна кількість балів
1.	Передбачений підсумковий контроль – іспит	1. Аудиторна та самостійна робота	50
		2. Модульна контрольна робота (МКР)	20
		3. Іспит	30
		Разом	100

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності здобувача (аудиторна робота та самостійна робота) здійснюється в національній 4-бальній шкалі – «відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»). Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування семінарських та практичних занять позначаються «0».

Критерії оцінювання аудиторної роботи

№ п/п	Види навчальної діяльності	Оцінка	Критерії оцінки
1.	Відповідь на основні питання, передбачені темою семінару.	5	Правильна, ґрунтовна, повна відповідь, творче висвітлення проблем. Демонстрація самостійного знаходження відповіді на проблемні запитання, спираючись на лекційний матеріал та додаткову літературу; вміння аналізувати, робити власні висновки; здатність встановлювати міжтематичні та міжпредметні зв'язки.
		4	Відповідь правильна, але недостатньо повна, розгорнута та ґрунтовна. На проблемні запитання здобувач знаходить відповідь за допомогою викладача, спираючись переважно на лекційний матеріал без застосування додаткової літератури.
		3	Відповідь поверхнева з порушенням логіки, не аргументована. Здобувач, формулюючи відповідь на питання, репродуктивно відбиває зміст лекційного матеріалу, допускає помилки у визначенні понять та категорій, не здатний знайти відповідь на проблемні запитання, чи вирішити проблемні завдання.
		2	Відповідь неправильна. Здобувач демонструє нездатність розкрити питання семінару, допускає багато суттєвих помилок у визначенні понять та категорій.
2.	Доповнення, відповіді на проблемні питання, виконання практичних завдань тощо.	5	Максимально висока активність, що свідчить про всебічну обізнаність матеріалу, систематичну підготовку до занять на основі опрацювання лекційного матеріалу та додаткової літератури.

		4	Висока активність, що свідчить про обізнаність матеріалу. Доповнення підтверджують систематичну підготовку здобувача, але виявляють його репродуктивні, а не узагальнення, власні судження тощо.
		3	Середня активність, що свідчить про недостатню обізнаність матеріалу. Здобувач дає відповіді на запитання поверхнево, допускає помилки у визначенні понять та категорій.
		2	Низька активність, що свідчить про не володіння матеріалом.
3.	Експрес-контроль (робота на занятті протягом 10-15 хв.: поточна письмова контрольна робота (тест), вибіркоче опитування, написання есе та ін.)	5	Повна відповідь за критеріями конкретного виду роботи.
		4	Недостатньо повна відповідь за критеріями конкретного виду роботи.
		3	Поверхнева з порушенням логіки, не аргументована.
		2	Незадовільна відповідь за критеріями конкретного виду роботи.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Робота виконана правильно, творчо і самостійно, демонструє належний рівень знань та сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань.	«відмінно»
Робота виконана самостійно, містить несуттєві помилки, демонструє належний рівень знань сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань.	«добре»
Робота виконана, але містить помилки, демонструє недостатній рівень знань та недостатню сформованість практичних навичок; оформлення роботи не в повній мірі відповідає вимогам, що висуваються для даного типу завдань.	«задовільно»
Виконана робота не відповідає вимогам, які вказані вище як критерії для виставлення позитивної оцінки.	«незадовільно»

У кінці вивчення навчального матеріалу напередодні заліково-екзаменаційної сесії викладач виставляє одну оцінку за аудиторну та самостійну роботу здобувача як середнє арифметичне значення усіх поточних оцінок за ці види робіт з округленням до десятої частки. Цю оцінку викладач трансформує в рейтинговий бал за роботу протягом семестру шляхом

помноження на 10. Таким чином, **максимальний рейтинговий бал за роботу протягом семестру становить 50.**

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Види завдань	Кількість балів	Критерії оцінки
Тестові питання (<i>мах 10 б.</i>)	10	Всього 10 тестових завдань, кожна правильна відповідь – 1 бал.
Питання (завдання) алгоритмічного рівня (<i>мах 4 б.</i>)	4	відповідь повна, логічна, послідовна. Здобувач демонструє відмінне знання фактологічного матеріалу, досконало орієнтується у змісті питання;
	3	відповідь у цілому правильна, проте недостатньо повна та змістовна;
	1 – 2	відповідь неповна, поверхнева, із суттєвими помилками та неточностями;
	0	відповідь відсутня або повністю не відповідає змісту питання.
Питання (завдання) творчого рівня (<i>мах 6 б.</i>)	6	відповідь вичерпна, змістовна, логічна та послідовна, містить самостійні судження та демонструє здатність творчого розв'язання поставлених завдань; здобувач вільно оперує поняттями та термінологією, аргументовано доводить власну точку зору;
	5	відповідь правильна, змістовна, послідовна, але містить недоліки та неточності у розв'язанні завдань; здобувач демонструє недостатнє обґрунтування власної точки зору;
	3 – 4	відповідь неповна, схематична, є неточності та помилки у викладенні матеріалу, рівень самостійності суджень недостатній;
	1 – 2	відповідь поверхнева, нелогічна, містить суттєві помилки та неточності, рівень самостійності суджень низький;
	0	відповідь відсутня або не відповідає змісту питання.
Разом	20 балів	

Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового бала за роботу протягом семестру і рейтингового бала за модульну контрольну роботу.

Здобувачам, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни 63 – 70, за рішенням кафедри може бути виставлена підсумкова оцінка за дисципліну за національною шкалою «відмінно», за шкалою ЄКТС – А. Підсумковий рейтинговий бал виставляється шляхом додавання до семестрового рейтингового бала здобувача 30 балів.

Іспит відбувається в усній формі.

Максимальний екзаменаційний бал становить **30**. Викладач оцінює відповідь здобувача на іспиті за 4-бальною шкалою. Отримана оцінка трансформується в **екзаменаційний рейтинговий бал** у такий спосіб:

- «відмінно» – 30 балів;
- «добре» – 23 бали;
- «задовільно» – 18 балів;
- «незадовільно» – 0 балів.

Критерії оцінювання відповіді здобувача на іспиті

повна і правильна відповідь на всі питання екзаменаційного білета, здобувач демонструє знання фактологічного матеріалу, основних теоретичних питань курсу, вичерпно відповідає на додаткові запитання викладача, творчо застосовує теоретичний апарат дисципліни.	«відмінно»
в цілому правильна відповідь на питання екзаменаційного білета, здобувач вміє робити аналіз і висновки, але на додаткові запитання викладача відповідає з деякими неточностями та недоліками.	«добре»
поверхнева відповідь на питання екзаменаційного білета, здобувач припускається помилок при висвітленні фактологічного матеріалу, частково знає відповідь на запропоновані питання і демонструє наявність окремих елементів самостійного мислення.	«задовільно»
відсутність будь-якої відповіді на теоретичні запитання внаслідок незнання програмного матеріалу.	«незадовільно»

Підсумкова оцінка за вивчення дисципліни виставляється за підсумковим рейтинговим балом (сума семестрового рейтингового бала та екзаменаційного бала) за таблицею:

Підсумковий рейтинговий бал	Оцінка за шкалою ЄКТС	Підсумкова оцінка за дисципліну за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
75 – 81	C	
66 – 74	D	задовільно
60 – 65	E	
0 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

Якщо здобувач на іспиті з дисципліни, з якої він мав семестровий рейтинговий бал **менше 42 балів**, отримує **позитивну** екзаменаційну оцінку («відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»)), то йому виставляється підсумкова оцінка з дисципліни за національною шкалою **лише «задовільно»**, за шкалою ЄКТС – **Е**, а в екзаменаційній відомості в графі «Підсумковий рейтинговий бал» ставиться **60 балів**.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Базова література

1. Грановська В.Г., Морозов О.В., Крикунова В.М., Морозова О.С. Туризм і природно-рекреаційний потенціал. Словник-довідник. Херсон : «Олді+», 2020. 236 с.
2. Кифяк В. Ф. Організація туризму: навч. посібник. Чернівці: Книги-XXI, 2011. 344 с
3. Кручек О.А., Соляник С.Ф., Гордієнко С.І. Основи туризмології. Навчальний посібник. Херсон : «Олді+», 2020. 236 с.
4. Любіцева О.О., Бабарицька В. К. Туризмознавство: вступ до фаху: підручник. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 335 с.
5. Любчук О. К. Організація туризму. Основи туризмознавства: навч. посібник. Маріуполь : ГВУЗ «ПДТУ», 2018. 154 с.
6. Мальська М. П., Худо В. В., Занько Ю. С. Організація туристичного обслуговування : підручник. Київ: Знання, 2011. 275 с.
7. Матвієнко А. Т., Цись В. Г. Технологія та організація туристичної

- діяльності : навч. посібник. Київ : Кондор, 2015. 120 с.
8. Основи туризмознавства: Опорний конспект лекцій / уклад. Г.І. Михайліченко. К. : Друк. ВЦ КНТЕУ, 2003. 100 с.
  9. Сокол Т.Г. Основи туристичної діяльності: підручник / за заг. ред. В.Ф.Орлова. К.: Грамота, 2006. 264 с.
  - 10.Тонкошкур М. В., Абрамов В. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Організація туризму» (Основи туризмознавства) (для студентів 1-2 курсу денної та заочної форми навчання за напрямом підготовки 6.140103 – Туризм). Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 134 с.

Додаткова література

1. Абрамов В. В., Тонкошкур М. В. Історія туризму: підруч.; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х: ХНАМГ, 2010. 294 с.
2. Бабарицька В. К., Малиновська О. Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійнотермінологічні основи, сервісне забезпечення турпродукту: навчальний посібник. К. : Альтерпрес, 2004. 288 с.
3. Биржаков М. Введение в туризм. СПб.: Герда, 2001. 400 с.
4. Горіна Г.О., Ніколайчук О. А. Основи туризмознавства : метод. рек. до вивч. дисц. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2018. 48 с.
5. Грановська В.Г., Кацемір Я.В., Фесенко Г.О. Індустрія туризму як вектор конкурентоспроможного регіонального розвитку : монографія. Херсон : «Олді+», 2020. 154 с.
6. Закон України “Про туризм” від 15.09.1995 р. №325/95-ВР.
7. Зорин И. В., Квартальнов В. А. Энциклопедия туризма: справочник. Москва: Финансы и статистика, 2000. 368 с.
8. Зорин И.В., Квартальнов В.А. Туристский терминологический словарь.М.: Советский спорт, 1999. 662 с.
9. Інфраструктура туризму: конспект лекцій. Для здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 242 «Туризм» за усіма формами навчання / Укладачі: О. В. Поступна, Н. А. Леоненко (теми 1, 6, 11, 12). Х.: НУЦЗУ, 2020. 233 с.
- 10.Квартальянов В. А. Туризм: теория и практика: Избранные труды. В 5-ти томах. Москва: Финансы и статистика, 1998. Т. 1. 236 с.
- 11.Кляп М. П., Шандор Ф. Сучасні різновиди туризму: навчальний посібник. К.: Знання, 2011. 334 с.
- 12.Крачило Н. П. Основы туризмозведения. К.: Вища школа, 1980. 117 с.
- 13.Кудла Н. Є. Менеджмент туристичного підприємства : підручник. Київ: Знання, 2012. 343 с.
- 14.Лиман С. І., Парфіненко А. Ю., Посохов І. С. Історія туризму: навчальний посібник (для студентів спеціальності «Туризм»). Суми: ПФ «Видавництво “Університетська книга”», 2018. 372 с.
- 15.Лойко О. Т. Туризм і готельне господарство. Навчальний посібник. Томськ: Видавництво ТПУ, 2005. 152 с.

16. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг. К.: Альтерпрес, 2002. 436 с.
17. Михайліченко Г. І. Практика організації туристичних подорожей: навч. посіб. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. 156 с.
18. Нормативно-правові акти України з питань туризму: Збірник законодавчих та нормативних актів / Упор. М.І. Камлик. К.: Атіка, 2004. 464 с.
19. Романів П. В., Жук І. З. Основи туризму: Навчально-методичні матеріали. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2013. 65 с.
20. Селецький С. І. Правове регулювання туризму в Україні: навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2016. 186 с.
21. Сокол Т. Г. Основи туризмознавства: навч. посіб. К.: ЗАТ «Слов'янський дім», 2006. 76 с.
22. Терещенко В. І., Штанько Л. О., Чаплигін В. П. Соціально-економічні основи рекреації та туризму: нав. пос. К.: Міленіум, 2019. 154 с.
23. Управління регіональним розвитком туризму: навч. посібник / Д. М. Стеченко, І. В. Безуглий, Н. П. Турло, С. М. Мархонос. Київ: Знання, 2012. 455 с.
24. Шамара І. М. Теоретичні підходи до визначення поняття туризм, його сутність та роль на сучасному етапі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. Випуск 5. С. 167 – 170.
25. Школа І.М. Менеджмент туристичної індустрії: навч. посіб. / І.М.Школа, Т.М.Ореховська, П.Д.Козменко, І.Р.Лошенко, Р.В.Кравчук; за ред. проф. Школи І.М. Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2003. 662 с.
26. Енциклопедія туриста / Е. И. Тамм, Ю. Н. Александров, А. Х. Абуков, и др. М. : Большая Российская энциклопедия, 1993. 607 с.
27. Яковлев Г.А. Экономика и статистика туризма: учеб. пособ. М. : Изд-во РДЛ, 2004. 376 с.

Інформаційні ресурси

1. UNWTO. World Tourism Barometer. Committed to Tourism, Travel and the Millennium Development Goals. URL: [http:// www.world-tourism.org](http://www.world-tourism.org)
2. World Tourism Organization UNWTO. URL: <http://www2.unwto.org>.
3. Наукова періодика України. URL: <http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334>
4. Туристична бібліотека. Все про туризм. URL: <https://tourlib.net/ua.htm>